

PHÁT BIỂU CẢM NGHĨ NHỮNG TRÒ LỖ HAY LÀ VA-REN VÀ PHAN BỘI CHÂU - VĂN MẪU 7

Đề bài: Phát biểu cảm nghĩ về truyện Những trò lố hay là Va-ren và Phan Bội Châu của Nguyễn Ái Quốc.

Hướng dẫn làm bài Phát biểu cảm nghĩ

1. Tác phẩm Những trò lố hay là Va-ren và Phan Bội Châu của Nguyễn Ái Quốc phản ánh về cuộc gặp gỡ của hai nhân nhân vật có thực trong lịch sử. Tuy nhiên, cuộc gặp gỡ của hai nhân nhân vật trong tác phẩm là không có thực trong lịch sử. Điều này được chính tác giả nói ngay ở phần đầu của tác phẩm: “Nhưng chúng ta hãy theo dõi, theo dõi bằng chính đôi cánh của trí tưởng tượng”.

Trong thực tế, khi Va-ren sang Đông Dương cũng không có cuộc gặp gỡ của y với Phan Bội Châu ở Hoả Lò (Hà Nội). Qua đây, chúng ta có thể thấy bằng nghệ thuật hư cấu, nhà văn dựng lên cảnh gặp gỡ rất sinh động, diễn ra y như thật. Dựng lên cuộc gặp gỡ này, Nguyễn Ái Quốc muốn nhằm mục đích vạch trần bộ mặt xảo trá, lừa bịp nhố nhăng của tên toàn quyền Đông Dương và ca ngợi người anh hùng Phan Bội Châu, góp thêm một tiếng nói đòi thả tự do cho nhà yêu nước Phan Bội Châu. So sánh với thể kí, qua tác phẩm, ta thấy một đặc điểm của truyện: khác kí về cách phản ánh đời sống hiện thực. Kí là ghi chép, phản ánh về con người và sự việc có thực. Trong khi đó, truyện lại chủ yếu là dùng trí tưởng tượng để hư cấu, sáng tạo những bức tranh về đời sống trên cơ sở hiện thực.

2. Nhân vật Va-ren và Phan Bội Châu được Nguyễn Ái Quốc khắc hoạ cụ thể như sau:

– Nhân vật Va-ren được khắc hoạ chủ yếu trên phương diện ngôn ngữ. Đó là hình thức đối thoại đơn phương (gần như độc thoại vì Phan Bội Châu không hề đáp lại lời nào. Cụ thể:

+ Phần đầu tác phẩm, người kể chuyện kể lại lời “nửa chính thức hứa” của Va-ren về việc sẽ “chăm sóc vụ Phan Bội Châu”.

+ Khi gặp Phan Bội Châu (qua tưởng tượng của nhà văn): Va-ren bảo với Phan Bội Châu: “Tôi đem tự do đến cho ông đây!” Va-ren bắt tay Phan Bội Châu trong tư thế “tay phải giơ ra bắt”, “tay trái thì nâng cái gông to kệch đang xiết chặt Phan Bội Châu”. Va-ren yêu cầu Phan Bội Châu: “trung thành với nước Pháp, hãy cộng tác, hãy hợp lực với nước Pháp”. Va-ren muốn cùng Phan Bội Châu xây dựng Việt Nam thành “một quốc gia tân tiến lớn, một xứ tự trị, một nước Pháp ở châu Á!”. Va-ren khuyên Phan Bội Châu “để mặc đấy những ý nghĩ phục thù”, “tù bỏ những mưu đồ xưa cũ, và, thôi, chớ tìm cách xúi

giục đồng bào nổi lên” chống Pháp, hãy “bảo họ cộng tác với người Pháp”,... Va-ren kể cho Phan Bội Châu những tấm gương phản bội để thuyết phục ông như: Nguyễn Bá Trắc, Guy-xta-vơ, A-lếch-xăng. A-ri-xtít, An-be, Pôn, Lê-ông và chính bản thân y.

+ Lời trực tiếp của người kể chuyện (ngôi thứ ba vô hình nhưng luôn thể hiện thái độ, tình cảm qua lời kể chuyện, miêu tả, bình luận): “con người đã hi sinh cả gia đình và của cải để xa lánh khỏi thấy mặt bọn cướp nước mình.... bậc anh hùng, vị thiên sứ, đáng xả thân vì độc lập”.

+ Lời trực tiếp của người kể chuyện (ngôi thứ ba vô hình nhưng luôn thể hiện thái độ, tình cảm qua lời kể chuyện, miêu tả, bình luận): “con người đã hi sinh cả gia đình và của cải để xa lánh khỏi thấy mặt bọn cướp nước mình.... bậc anh hùng, vị thiên sứ, đáng xả thân vì độc lập”.

+ Trong cuộc chạm trán với Va-ren, Phan Bội Châu được miêu tả rất ít, chỉ bằng một câu: “Nhưng, lạ chưa! Những lời nói của Va-ren hình như lọt vào tai (Phan) Bội Châu chẳng khác gì “nước đổ lá khoai”, và cái im lặng dửng dưng cả (Phan) Bội Châu suốt buổi gặp gỡ hình như làm cho Va-ren sững sốt cả người”.

+ Nhân cách và chí khí của Phan Bội Châu được khắc họa qua lời kể các nhân chứng của buổi gặp gỡ. Anh lính đồng An Nam bảo Phan Bội Châu chỉ “cười ruồi” còn người khác thì bảo Phan Bội Châu “nhổ vào mặt Va-ren”.

Xây dựng hai nhân vật Va-ren và Phan Bội Châu, Nguyễn Ái Quốc đã sử dụng nghệ thuật tương phản (đối lập) để cho mọi người thấy được nhân cách của hai người. Qua những lời của Va-ren, người ta thấy sự giả dối, lộ bịch cùng tâm địa đen tối của một kẻ phản bội giai cấp vô sản. Hình thức độc thoại nội tâm là cách tác giả để cho nhân vật tự “bóc mẽ” mình. Với Phan Bội Châu, nhà văn dùng sự im lặng làm phương thức đối lập với những lời “thao thao bất tuyệt” của Va-ren. Sự im lặng đó đã thể hiện sự phớt lờ, coi thường “vị thiên sứ”. Sự tương phản của hai nhân vật là sự tương phản của một bên là kẻ phản bội, bất lương (Va-ren, đại diện cho bọn thống trị xâm lược) và một bên là nhà yêu nước, người anh hùng dân tộc nhưng bị thất bại, bị bắt làm người tù. Đó là sự tương phản về nhân cách. Đối lập với Va-ren, nhân cách của Phan Bội Châu hiện lên thật cao cả, vĩ đại. Nghệ thuật xây dựng nhân vật của Nguyễn Ái Quốc thật đặc sắc, thâm thúy, sinh động và lí thú.

3. Đoạn cuối của truyện (phần tái bút), Nguyễn Ái Quốc đã thuật lại lời kể của hai nhân chứng có mặt trong buổi gặp gỡ giữa Va-ren và Phan Bội Châu. Người thứ nhất thì bảo Phan Bội Châu "... đôi ngọn râu mép của người tù nhếch lên một chút rồi lại hạ xuống ngay, và cái đó chỉ diễn ra có một lần thôi" (Phan Bội Châu cười ruồi). Và người thứ hai thì bảo: "Phan Bội Châu đã nhổ vào mặt Va-ren, cái đó thì cũng có thể". Hai lời kể này tạo nên sự đa dạng cho cách kể chuyện, thể hiện sự khách quan cho câu chuyện, trong việc phản ánh khí phách và thái độ của Phan Bội Châu (không phải một người thấy được

sự coi thường khinh bỉ của Phan Bội Châu với Va-ren mà là hai người, cũng có nghĩa là nhiều người trông thấy). Làm cho kết truyện trở nên bất ngờ, thú vị.

Hai lời kể làm tăng cấp sự thể hiện nhân vật Va-ren và Phan Bội Châu. Phan Bội Châu thì khí phách hiên ngang, bất khuất, nhân cách cao thượng trước kẻ thù. Ngược lại Va-ren càng lộ rõ sự thất bại thảm hại, lố bịch trước nhà yêu nước vĩ đại.

Thái độ của Nguyễn Ái Quốc: Với nhân vật Va-ren nhà văn đã châm biếm, đả kích, vạch trần những trò hề lố bịch cùng nhân cách thấp hèn của một kẻ phản bội giai cấp, kẻ xâm lược bất lương. Với Phan Bội Châu, tác giả đã thể hiện lòng khâm phục, sự tôn kính, ngợi ca nhân cách cao đẹp, khí phách hiên ngang, bất khuất trước kẻ thù.

Bài phát biểu cảm nghĩ 1

Những trò lố của Va-ren và Phan Bội Châu là truyện ngắn đặc sắc và độc đáo của Nguyễn Ái Quốc, sáng tác năm 1925 sau sự kiện nhà chí sĩ cách mạng Phan Bội Châu bị thực dân Pháp bắt cóc từ Trung Quốc áp giải về Việt Nam và xử tù chung thân. Trước phong trào đấu tranh sôi sục của nhân dân cả nước đòi trả cụ Phan, chúng ta phải ra lệnh ân xá rồi đem cụ về giam lỏng ở Bến Ngự, kinh đô Huế, cho đến ngày cụ qua đời (1940). Va-ren vốn là đảng viên Đảng viên Đảng Xã hội Pháp. Sau khi phản bội ảng, hắn được cử làm toàn quyền Đông Dương, thay cho Méc-lanh bị chiến sĩ cách mạng Phạm Hồng Thái ám sát hụt phải ề nước. Trước ngày chuẩn bị sang Đông Dương nhậm chức, Va-ren tuyên bố sẽ quan tâm tới cụ Phan Bội Châu. Ngay lập tức, Nguyễn Ái Quốc viết tác phẩm Những trò lố hay là Va-ren và Phan Bội Châu để phơi bày bộ mặt lố bịch cùng chất xấu xa của hắn.

Hình thức tác phẩm giống như một bài kí sự nhưng thực ra nó là một truyện ngắn hư cấu (nghĩa là tưởng tượng trên cơ sở những yếu tố có thật). Nhân vật có thật là Va-ren - toàn quyền Pháp mới tại Đông Dương; Phan Bội Châu - nhà chí sĩ yêu nước đang bị chính quyền thực dân Pháp bắt giam tại Hà Nội. Sự kiện có thật là phong trào đấu tranh sôi sục của nhân dân đòi thả cụ Phan Bội Châu đang dâng cao khắp ba miền.

Những tình tiết hư cấu là truyện được viết trước khi Va-ren sang nhậm chức Toàn quyền Va-ren với Phan Bội Châu ở nhà tù Hỏa Lò, Hà Nội. Nội dung cuộc gặp gỡ giữa Va-ren với Phan Bội Châu cũng là do tác giả tưởng tượng ra. Thông qua hai nhân vật Va-ren và Phan Bội Châu, chúng ta hiểu rõ thái độ căm thù, khinh bỉ quân xâm lược và lòng yêu nước thiết tha của Nguyễn Ái Quốc.

Đặt cụm từ Những trò lố trong nhan đề tác phẩm, tác giả có chú ý vạch trần hành động động giả dối, lố bịch vad bản chất xấu xa của tên cáo già Va-ren. Truyện được kể theo trình tự thời gian : Từ Pa-ri, Va-ren xuống tàu sang Việt Nam rồi tới khám giam cụ Phan Bội Châu tại Hỏa Lò. Cuyến đi chia thành bốn chặng. Chặng 1 : Bốn tuần lễ đầu, Va-ren ở trên tàu trong hành trình từ Mác-xây đến Sài Gòn. Chặng 2 : Va-ren đến Sài Gòn, được

chính quyền sở tại tiếp đón "nhiệt tình". Chặng 3 : Va-ren tới Huế được triều đình nghênh tiếp, được dự yến và gắm mẽ đây. Chặng 4 : Va-ren ra Hà Nội, tiến hành cuộc hội kiến với Phan Bội Châu ở trong tù và những trò lơ của hắn đã diễn ra. Phần trích trong sách giáo khoa là chặng 1 và chặng 4.

Qua cách kể chuyện và miêu tả của tác giả, người đọc có thể hình dung ra chuyến đi dènh dàng kéo dài và những trò lơ (những trò lơ nhăng, bịp bợm, đáng cười) của tên Toàn quyền Va-ren.

Trong đoạn văn có hai nhân vật chính là Va-ren và Phan Bội Châu. Hai nhân vật này được xây dựng bằng nghệ thuật tương phản. Va-ren (kẻ thống trị) bất lương đối lập với cụ Phan Bội Châu là một tù nhân (người bị trị) nhưng lại cao cả và vĩ đại.

Ngôn ngữ sử dụng trong việc khắc họa tính cách của từng nhân vật cũng khác nhau. Tác giả dùng ngôn ngữ trần thuật để khắc họa tính cách của Va-ren. Còn với Phan Bội Châu, tác giả dùng phương pháp đối lập là sự im lặng. Đây là bút pháp tinh tế, sắc sảo có khả năng gợi tả, gợi cảm lớn.

Va-ren nhậm chức toàn quyền, đứng đầu bộ máy cai trị của thực dân Pháp tại Đông Dương (gồm ba nước Việt Nam, Lào và Cam-pu-chia). Trò lơ đầu tiên của hắn là hứa chăm sóc cụ Phan Bội Châu. Tác giả ngầm khẳng định : Va-ren vừa nhậm chức nên hắn muốn trấn an dư luận. Vì thế nên lời hứa của hắn chỉ là lời hứa suông để mị dân, làm dịu không khí đấu tranh chống Pháp đang sôi nổi khắp mọi nơi. Điều đó cho thấy Va-ren là một kẻ nham hiểm, xảo quyệt, lời hứa đó chỉ để đối phó trước sức ép của công luận ở Pháp và Đông Dương. Nói khác đi, đó là lời hứa gượng ép, miễn cưỡng.

Tác giả đã bình luận việc này như sau : Ông hứa thế ; giả thử cứ cho rằng một vị toàn quyền Đông Dương mà lại biết giữ lời hứa đi chăng nữa thì chúng ta vẫn được phép tự hỏi liệu quan Toàn quyền Va-ren sẽ "chăm sóc" vụ ấy vào lúc nào và ra làm sao. Tác giả vạch ra mâu thuẫn giữa nội dung lời hứa và thời gian thực hiện lời hứa. Thời gian thực hiện còn lâu, vì Va-ren vừa mới xuống tàu, mà hành trình biển kéo dài chừng bốn tuần lễ. trong khi đó, Phan Bội Châu vẫn bị giam trong tù.

Cho nên, lời hứa của hắn là trò lơ thứ nhất. Tác giả dùng cụm từ nửa chính thức hứa một cách mỉa mai và câu hỏi nghi vấn để thể hiện điều đó. Thực tế, Va-ren vẫn là một tên thực dân đứng đầu guồng máy cai trị ở Đông Dương; còn Phan Bội Châu vẫn là lãnh tụ cách mạng bị cầm tù. Hai người đại diện cho hai phía đối lập nhau.

Ở đoạn mở đầu truyện, tác giả thông báo về việc ang Việt Nam cùng lời hứa của viên Toàn quyền. Cách diễn đạt ngụ ý châm biếm gieo mối ngờ vực trong lòng mọi người về việc Va-ren thực hiện lời hứa ấy. Có thể nói tác giả không tin một chút nào vào "thiện chí" của hắn.

Sau đó là cuộc hội kiến giữa Va-ren và Phan Bội Châu trong nhà tù. Cảnh này được kể và tả bằng ngòi bút linh hoạt và sắc sảo. Trước tiên, tác giả nhận xét khái quát về cuộc diện kiến và tính cách hai nhân vật:

Ôi thật là một tấn bi kịch! Ôi thật là một cuộc trạm trán ! Con người đã phản bộ giai cấp vô sản Pháp, tên chính khách đã bị đồng bọn đuổi ra khỏi tập đoàn, kẻ đã ruồng bỏ quá khứ, ruồng bỏ lòng tin, ruồng bỏ giai cấp mình, lúc này mặt đối mặt với người kia, con người đã hi sinh cả gia đình và của cải để xa lánh khỏi thấy mặt bọn cướp nước mình, sống xa lìa quê hương, luôn luôn bị lũ này sua đuổi, bị chúng nhử vào muôn nghìn cạm bẫy, bị chúng kết án tử hình vắng mặt và giờ đây đang bị, vẫn chúng, đeo gông lên vai đầy đọa trong nhà giam, ngày đêm bị bóng dáng của máy chém như một bóng ma ám kẻ bên cổ.

Giữa kẻ phản bội nhục nhã và bậc anh hùng, vị thiên sứ, đáng xả thân vì độc lập, được hai mươi triệu con người trong vòng nô lệ tôn sùng, giữa hai con người đó xảy ra chuyện gì đây ?

Đây là đoạn văn bình luận độc đáo. Nghệ thuật tương phản làm nổi bật sự đối lập tính cách cao thượng của Phan Bội Châu, bậc anh hùng, vị thiên sứ với tính cách đê tiện của Va-ren, kẻ phản bội nhục nhã... Thái độ của tác giả là ca ngợi tinh thần yêu nước, khẳng định chính nghĩa sáng ngời của cụ Phan Bội Châu và khinh bỉ, châm biếm thái độ trơ trẽn cùng bản chất xấu xa của Va-ren.

Trong thời gian tiếp xúc, gần như Va-ren độc thoại, vì cụ Phan Bội Châu không thém nói chuyện với hắn. Đoạn văn thể hiện rõ động cơ và thủ đoạn của Va-ren trước nhà yêu nước họ Phan. Hắn vuốt ve, dụ dỗ, bìm bợm một cách trắng trợn. Cuối cùng, sự nham hiểm, xảo quyệt của hắn đã bộc lộ hoàn toàn.

Chúng ta hãy theo dõi lời lẽ và hành động của Va-ren. Hắn đồng ý thả Phan Bội Châu : Tôi đem tự do đến cho ông đây... Tác giả bình luận trò lố thứ hai ấy bằng hình ảnh đặc sắc đầy tính mỉa mai đả kích : Va-ren tuyên bố vậy, tay phải giờ ra bắt tay Phan Bội Châu, còn tay trái thì nâng cái gông to kệch đang xiết chặt Phan Bội Châu trong nhà tù ảm đạm, Va-ren đồng ý thả cụ Phan với điều kiện cụ phải trung thành với nước Pháp, phải cộng tác, phải hợp lực với người Pháp để củng cố nền thống trị của Pháp ở Đông Dương (?!).

Những mâu thuẫn trong lời nói và hành động đã tố cáo bản chất của Va-ren là kẻ thực dụng đến mức đê tiện, sẵn sàng làm mọi việc, dù là tồi tệ nhất chỉ vì quyền lợi cá nhân. Bên cạnh đó, nó cũng bóc trần sự thật lời hứa chăm sóc cụ Phan Bội Châu của Va-ren là như thế nào. Không phải hắn trả tự do cho cụ Phan mà là cố tình ép vuộc cụ từ bỏ lí tưởng cách mạng cao đẹp, từ bỏ dân tộc mình. Hắn đến gặp cụ Phan vì quyền lợi của nước Pháp thực dân, mà trực tiếp là vì danh lợi của hắn. Thật nực cười khi kẻ phản bội lí tưởng đê tiện nhất lại đi khuyên bảo kẻ trung thành với lí tưởng cao cả nhất. Rõ ràng, lời

hứa chăm sóc Phan Bội Châu của Va-ren không chỉ là lời hứa suông mà còn là trò bịp bợm nhố nhăng.

Hắn vờ tỏ ý kính trọng tâm hồn cao thượng và cuộc đời đầy hi sinh của cụ Phan Bội Châu nhưng lại đòi hỏi cụ phải phản bội, đầu hàng. Hắn mang miếng bánh vẽ đẹp để hào nhoáng về tương lai của xứ Đông Dương thuộc địa để dụ dỗ mua chuộc cụ:

Ông Phan Bội Châu, tôi biết rõ tâm hồn cao thượng và cuộc đời đầy hi sinh, nhiều nguy nan của ông, và chính tôi, tôi xin là người đầu tiên, với tư cách là toàn quyền Đông Dương, được bày tỏ tấm lòng rất mực quý trọng ông. Song những ý tưởng hào hiệp nhất phải chăng bao giờ cũng hay nhất?... Chúng ta có thể cùng nhau, làm cho nước ông trở thành một quốc gia tân tiến lớn, một xứ tự trị, một nước Pháp ở châu Âu. !

Va-ren đã tự lột mặt nạ, tự bóc trần bản chất của hắn - một tên chính khách thực dân xảo quyệt, một kẻ phản bội nhục nhã, một con người vô liêm sỉ đáng khinh. Sự dối trá, lừa bịp giấu trong giọng lưỡi ngọt nhạt, phỉnh phờ. Hắn dùng những lời lẽ ấy để chiêu dụ Phan Bội Châu, nhà ái quốc suốt đời xả thân vì chủ quyền độc lập của đất nước.

Trắng tráo hơn nữa là hắn đòi cụ Phan dùng uy tín lớn của mình để lôi kéo mọi người theo Pháp : chớ tìm cách xúi giục đồng bào nổi lên, hãy bảo họ hợp tác với người Pháp Va-ren khuyên Phan Bội Châu từ bỏ lí tưởng : để mặc đấy những ý nghĩ phục thù và bắt tay với hắn: ông với tôi, tay nắm chặt tay, chúng ta có thể làm được biết bao công việc tốt đẹp cho xứ Đông Dương này.

Vốn tính quái, hắn biết "tấm gương" của hắn chưa đủ thuyết phục cụ Phan Bội Châu nên hắn còn ca ngợi các bạn học của hắn - những kẻ cũng phản bội như hắn - và coi đó là những "tấm gương" đáng noi theo: Những vị ấy, ngày nay lừng danh cả, đều đã lần lượt đốt cháy những cái mà mình đã tôn thờ và đang tôn thờ những cái mà mình đang đốt cháy. Cách chơi chữ thâm thúy của tác giả thể hiện thái độ khinh bỉ, mỉa mai sâu cay đối với những kẻ phản bội lí tưởng cách mạng, quay sang tôn thờ những điều xấu xa gắn liền với đàn áp, khủng bố, giết chóc, tàn hại những người cùng giai cấp và xâm chiếm đất nước của người khác Va-ren đã thể hiện rõ bản chất phản bội đê hèn của hắn.

Tro trên hơn nữa, hắn đã tự nhận mình là một kẻ phản bội lại lí tưởng cách mạng của Đảng Xã hội Pháp đang đấu tranh cho công bằng, dân chủ và quyền tự do của con người. Hắn chấp nhận trở thành một quan chức thực dân cao cấp, đại diện cho thực dân Pháp sang thống trị nhân dân ta. Hắn trắng tráo vỗ ngực khoe với cụ Phan Bội Châu;... ông hãy nhìn tôi đây này, ông Phan Bội Châu! Trước tôi là đảng viên Xã hội đấy, và giờ đây thì tôi làm Toàn quyền... !

Thái độ của Phan Bội Châu trước Va-ren như thế nào ? Cụ im lặng, phớt lờ, coi như không có hắn trước mặt. Đó là cách bộc lộ thái độ khinh bỉ kẻ thù cao độ. Về sự im lặng, đứng dưng của Phan Bội Châu, tác giả có lời bình hóm hỉnh:

Ừ thì Phan Bội Châu nhìn Va-ren. Nhưng, lạ chưa ! Những lời nói của Va-ren hình như lọt vào tai Phan Bội Châu chẳng khác gì "nước đổ lá khoai", và cái im lặng dửng dưng của Phan Bội Châu suốt buổi gặp gỡ hình như làm cho Va-ren sững sốt cả người.

Giả sử truyện chấm dứt ở câu: Nhưng cứ xét bình tĩnh, thì đó chỉ là vì Phan Bội Châu không hiểu Va-ren cũng cũng như Va-ren không hiểu Phan Bội Châu thì ý nghĩa của nó vẫn hoàn chỉnh bởi vì hai con người thuộc hai chí tuyến khác nhau, tôn thờ những lí tưởng khác nhau thì làm sao hiểu được ý nghĩ của nhau và không thể có tiếng nói chung. Nhưng tác giả đã nối thêm đoạn kết, trong đó có lời nói quả quyết của anh lính đồng An Nam và lời suy đoán của tác giả cùng các chi tiết : Sự thay đổi nhẹ trên nét mặt người tù lừng tiếng... đôi ngọn râu mép người tù nhếch lên một chút rồi lại hạ xuống ngay, và cái đó chỉ diễn ra có một lần thôi... Phan Bội Châu có mỉm cười... như cánh ruồi lướt qua vậy. Những chi tiết đó khắc họa nổi bật thái độ ngạo nghễ cùng tính cách hiên ngang, bất khuất của Phan Bội Châu trước kẻ thù.

Nêu trong đoạn kết ở trên, sự khinh bỉ của Phan Bội Châu được thể hiện bằng thái độ im lặng, dửng dưng và nụ cười nhếch mép khinh bỉ thì ở phần tái bút, sự khinh bỉ ấy lại bộc lộ qua hành động quyết liệt. Như thế là với kẻ thù không đội trời chung, cụ Phan có nhiều cách tỏ thái độ, im lặng, dửng dưng chưa đủ mà cụ còn nhò vào mặt Va-ren. Cách dẫn chuyện úp úp mở mở của tác giả thật hóm hỉnh và thú vị. Nó làm tăng thêm ý nghĩa đã kích thực dân Pháp mà tác giả đặt ra trong tác phẩm.

Truyện ngắn Những trò lố hay là Va-ren và Phan Bội Châu thành công trước tiên là trong nghệ thuật xây dựng tính cách nhân vật. Tác giả chủ yếu dùng nghệ thuật so sánh, đối chiếu để tạo ra sự tương phản cực độ giữa Va-ren và Phan Bội Châu. Điều đó thể hiện rõ nhất ở cuộc đối đầu giữa quan toàn quyền Đông Dương và Phan Bội Châu - một người tù "đặc biệt" của chính quyền thực dân Pháp. Va-ren càng hùng hồn tới mức tro trên để quan cao điểm sống của những kẻ phản bội lí tưởng, ruồng bỏ giai cấp mình bao nhiêu thì Phan Bội Châu càng tỏ ra lạnh lùng, dửng dưng bấy nhiêu. Qua đó tác giả làm nổi bật thái độ bìm bợm, dối trá, bản chất bỉ ổi, đê tiện của kẻ cướp nước và ca ngợi bản lĩnh vững vàng, bất khuất của nhà chí sĩ yêu nước. Đây cũng là sự tương phản giữa bóng tối và ánh sáng, giữa "lí tượng" của một kẻ cướp nước và lí tưởng của một người anh hùng yêu nước.

Thành công thứ hai của tác phẩm là cách dẫn chuyện của tác giả. Nội dung câu chuyện do tác giả tưởng tượng ra trên cơ sở các sự kiện và nhân vật có thật nhưng tất cả đã hiện lên thật cụ thể, sống động. Đối với nhân vật Va-ren, tác giả vừa kể vừa xen vào những lời bình ẩn chứa thái độ mỉa mai, giễu cợt và khinh bỉ. Giọng kể của tác giả thoát nghe có vẻ khách quan (kể lại sự việc như nó đang diễn ra), nhưng thực chất lại chứa đầy chú ý đã kích. Chú ý ấy thể hiện rõ qua cách lựa chọn chi tiết, hình ảnh, cách bình phẩm... Riêng đối với cụ Phan Bội Châu, lời kể, lời bình của Nguyễn Ái Quốc thật đa dạng, lúc thì mềm mại, trữ tình, lúc thì mạnh mẽ, cứng cỏi, đầy khí phách, xứng với tâm vóc vĩ đại của nhà chí sĩ yêu nước - niềm tự hào kiêu hãnh của dân tộc Việt Nam.

Bài phát biểu cảm nghĩ 2

“Tác giả không định dựng cuộc gặp gỡ này thành một cảnh hài kịch. Những nghệ thuật biếm họa đã được áp dụng rộng rãi theo yêu cầu của cái nhìn sâu sắc”. Phân tích tác phẩm để chứng minh.

Trong văn học, có những trường hợp rất đặc biệt, sự ra đời và hình thành của tác phẩm vượt ra ngoài sự kiểm soát của bản thân nhà văn để cho hiện hữu những tác phẩm độc đáo, đặc sắc.

Truyện ngắn “Những trò lố hay là Va-ren và Phan Bội Châu” của Nguyễn Ái Quốc cũng nằm trong số đó. Nhận xét về tác phẩm này, có ý kiến cho rằng: “Tác giả không định dựng cuộc gặp gỡ này thành một cảnh hài kịch. Nhưng nghệ thuật biếm họa đã được áp dụng rộng rãi theo yêu cầu của cái nhìn sâu sắc”. Và một trong những yếu tố làm nên đặc sắc cho truyện ngắn này chính là nghệ thuật biếm họa độc đáo.

Nhân vật chính của tác phẩm này là hai nhân vật rất nổi tiếng mà tiêu đề văn bản đã nêu đích danh: Va-ren và Phan Bội Châu. Họ là ai? Phan Bội Châu là người rất có tài văn chương, đồng thời là nhà chí sĩ yêu nước nổi tiếng. Ông từng phát động phong trào Đông Du kêu gọi thanh niên tiên bộ phát huy tinh thần yêu nước, ra nước ngoài học hỏi để trở về canh tân, đổi mới đất nước.

Nhưng phong trào Đông Du thất bại rồi sau đó từ năm 1911 đến năm 1916, ông bị chính quyền Quảng Châu bắt giam. Sau khi được tha, ông lại bị thực dân Pháp bắt cóc đưa về nước. Trước sức ép của công luận Việt Nam và quốc tế, thực dân Pháp ban đầu định thả ông nhưng sau đành đưa ra xét xử công khai và kết án tù chung thân. Va ren là Toàn quyền Đông Dương, khi sang Việt Nam đã ra lệnh ân xá Phan Bội Châu (thực chất là để lấy lòng dân chúng), sau khi mua chuộc, dụ dỗ ông không được, chúng lại đưa ông về giam lỏng ở Bến Ngự – Huế.

Nguyễn Ái Quốc viết truyện ngắn Những trò lố hay là Va ren và Phan Bội Châu để vạch trần âm mưu thâm độc của thực dân Pháp và nhằm cổ vũ khích lệ tinh thần yêu nước, khẳng định vị thế cao cả của người anh hùng ái quốc Phan Bội Châu.

Tác phẩm ra đời khi Va-ren còn chưa sang Việt Nam, bởi thế, cuộc gặp gỡ giữa Toàn quyền Đông Dương và người chí sĩ cách mạng được miêu tả trong truyện chỉ là chi tiết hư cấu. Và cũng bởi thế, việc xây dựng chân dung Va-ren – một gã phản bội méo mó, tì tiện – là hoàn toàn đưa vào nghệ thuật biếm họa.

Với ngòi bút châm biếm sắc sảo, trí tưởng tượng dồi dào, tác giả đã tái hiện cuộc gặp gỡ của Va-ren một kẻ phản bội nhục nhã với một vị anh hùng kiệt xuất, tất cả đều được hiện lên chân thực và sinh động.

Nổi bật trong tác phẩm là chân dung nhân vật Va-ren. Nguyễn Ái Quốc có cách xây dựng nhân vật khá độc đáo Mặc dù không xuất hiện trực tiếp với dung mạo, cử chỉ và hành động cụ thể, Va-ren xuất hiện gián tiếp qua "cuộc công cán" với lời hứa nửa chính thức. Dọc theo cuộc hành trình cao cả ấy, chân dung của y dần được lộ rõ. Tác giả đã tưởng tượng ra cảnh Va-ren được đón tiếp tại Sài Gòn. Thái độ của chính quyền bản xứ đối với Va-ren được miêu tả bằng những từ như quán quýt lấy, lôi kéo đi, ru vỗ, áp ủ trong mớ bông bong của những buổi chiều dài, những cuộc tiếp rước, những lời chúc tụng. Dân chúng bị lừa đi đón rước dưới ngọn roi gân bò và tiếng quát tháo của viên đội xếp Tây. Họ đi xem quan Toàn quyền như đi xem hát tuồng và bình phẩm về mũ, áo, ủng cùng tướng mạo kỳ quái bất lương của ngài. Không ai tỏ ra tôn trọng ngài:

– Quan có cái mũ hai sừng trên chóp sọ! – ngài hiện lên như một loài động vật!

Ồ, cái áo dài đẹp chưa! – ngài chẳng khác nào một mụ già chải chuốt.

Ngài sắp diễn thuyết đây!- hấn chỉ toàn ba hoa, khoác lác thôi.

– Quan có cái mũ hai sừng trên chóp sọ! – ngài hiện lên như một loài động vật!

– Bắp chân ngài bọc ủng! – hấn chỉ quen đá đám và dùng vũ lực với người khác.

– Rậm râu, sâu mắt! – đó là một kẻ nham hiểm và độc ác.

Tác giả đã miêu tả kỹ hai cuộc đón rước tiệc tùng của ngài ở Sài Gòn và Huế, kết thúc mỗi cảnh đều có câu trong khi đó Phan Bội Châu vẫn nằm tù. Tác giả đã mỉa mai sự quan tâm của Va-ren, chế giễu lời hứa nửa chính thức của y. Thực chất y không thực hiện lời hứa "chăm sóc" cụ Phan Bội Châu mà chỉ để ý đến bản thân mình, thích thú với những trò hề của mình, khoái chí trước sự ru vỗ, áp ủ của bè lũ tay sai xu nịnh. Mọi lời hứa của viên quan Toàn quyền vụt biến mất.

Cuối cùng khi tới Hà Nội, phải đối mặt với Phan Bội Châu, Va-ren cũng phải "bắt đầu" nhiệm vụ dụ hàng của mình. Mọi lời Va-ren với Phan Bội Châu đều nhằm mua chuộc và dụ dỗ. Va-ren đã đưa ra một bản thuyết minh khá công phu không chỉ có lí lẽ mà còn có cả dẫn chứng, không chỉ có dẫn chứng "ta" mà còn có cả dẫn chứng "Tây". Nào là chuyện của Nguyễn Bá Trác rồi đến chuyện các chiến hữu Guy-xta-vơ, A-léch-xăng, A-ri-xtít... Nhưng Va-ren càng nói thì bản chất của kẻ phản bội gian trá càng hiện ra rõ hơn.

Cuộc gặp gỡ giữa Va-ren và Phan Bội Châu là cuộc gặp gỡ kỳ lạ giữa hai bờ chiến tuyến. Hai người khác nhau hoàn toàn về vị thế: Va-ren gian trá, lò bịch đại diện cho thực dân Pháp phản động ở Đông Dương; Phan Bội Châu kiên cường bất khuất, là người anh hùng được cả dân tộc tôn vinh. Cuộc gặp gỡ chứa những mâu thuẫn gay gắt, quyết liệt. Trong cuộc đối thoại đó, chỉ có lời của Va-ren. Cuộc đối thoại đó trở thành lời độc thoại Va-ren sừng sốt vì y tưởng có thể thuyết phục được Phan Bội Châu bằng những lời lẽ

khôn ngoan sắc sảo của mình. Nhưng không, y hoàn toàn thất bại. Y càng sững sốt hơn vì nhận ra người đối thoại cao sừng sững, uy nghi và đầy khí phách, còn y chỉ là một kẻ phản bội nhục nhã. Trước cái im lặng dửng dưng, trước cái cười nửa miệng (không chắc chắn lắm) và cái nhử vào mặt hấn của Phan Bội Châu (cùng không chắc chắn vì đều do người khác kể lại), Va-ren vụt biến thành một con lừa ngốc nghếch, một thằng hề chỉ biết ba hoa, khuyếch khoác.

Truyện được viết bằng bút pháp trào phúng sâu sắc, bố cục chặt chẽ, độc đáo gây nhiều hứng thú cho người đọc. Đây cũng là một trong nhiều truyện ngắn làm nổi bật phong cách nghệ thuật của Nguyễn Ái Quốc – tính trí tuệ sắc sảo và lối hành văn hiện đại.

Qua việc “tĩa tót” từng khía cạnh cụ thể của nhân vật Va-ren ở nhiều hoàn cảnh khác nhau mà cao trào là đoạn truyện Va-ren diễn thuyết trước Phan Bội Châu, tác giả đã lần lượt vạch trần bản chất của hấn và gộp lại thành một bức chân dung biếm họa độc đáo.

Bằng lối viết sắc sảo, khả năng tưởng tượng phong phú, tác giả đã xây dựng một tình huống truyện rất có ý nghĩa: cuộc đối đầu giữa quan Toàn quyền Đông Dương và người chiến sĩ cách mạng đấu tranh cho sự nghiệp giải phóng dân tộc. Qua những chi tiết được miêu tả, các tình tiết được hư cấu, tác giả làm nổi bật sự đối lập sâu sắc giữa một tên quan lại thực dân mưu mô, xảo trá nhưng đã trở nên hết sức lố bịch trước người chiến sĩ cách mạng kiên cường, không chịu khuất phục trước danh lợi cũng như sức mạnh của kẻ cầm quyền.